

Paweł Bezak

Muzeum Harcerstwa

ORCID: 0000-0002-9709-7317

Wzmianki o umundurowaniu I Korpusu Polskiego w latach 1917–1918

W powszechnie znanych i dostępnych dziś publikacjach, poświęconych umundurowaniu tytułowej formacji, tworzonej na ziemiach imperium rosyjskiego od lata 1917 roku¹, autorzy poświęcali najwięcej uwagi projektom umundurowania z wiosny roku 1918², jedynie częściowo wprowadzonym do użycia przed jej rozwiązaniem³. O wcześniejszym wyglądzie żołnierzy polskich pisali zazwyczaj dość ogólnikowo, wspominając, że ich umundurowanie nie odbiegało zbyt wiele od używanego w armii rosyjskiej⁴. W niektórych opracowaniach można odnaleźć bardziej szczegółowe opisy⁵, dające wyobrażenie na

---

¹ Formowanie korpusu rozpoczęto na podstawie decyzji Naczelnego Polskiego Komitetu Wojskowego, powołanego w lipcu 1917 r., w Petersburgu, podczas zjazdu Związków Wojskowych Polaków.

² Znakomitym źródłem, ukazującym stan końcowy, jest *Album mundurów I^{go} Polskiego Korpusu* autorstwa jego dowódcy – Józefa Dowbor-Muśnickiego, wydany w Warszawie w roku 1919.

³ Rozbrajanie stacjonującego w Bobrujsku korpusu przez Niemców i jego rozformowanie rozpoczęło się 21 maja 1918 r.; ostatni żołnierze polscy opuścili miasto z końcem pierwszej dekady lipca.

⁴ Patrz: reedycja *Album mundurów I^{go} Polskiego Korpusu*, Wydawnictwo Barwa i Broń, Warszawa 2005, s. 88–89; Stanisław Gepner, *Żołnierz polski. Ubiór, uzbrojenie i oporządzenie. Okres 1832–1939*, Wojskowe Centrum Edukacji Obywatelskiej, Warszawa 2014, s. 234–237.

⁵ Patrz: Henryk Wielecki, *Sprawa munduru polskich formacji wojskowych w latach 1912–1918*, „Muzealnictwo Wojskowe” 1985, t. 3, s. 239–277; Zdzisław Żygulski jun., Henryk Wielecki, *Polski mundur wojskowy*, KAW, Kraków 1988, s. 105–109.

temat wyglądu żołnierzy poszczególnych formacji, a nawet ilustracje, ukazujące przykładowe sylwetki i niektóre detale mundurów⁶. Tymczasem znakomitym źródłem dla bardziej dociekliwych miłośników dawnej barwy i broni okazują się być rozkazy dowódcy korpusu, generała Józefa Dowbor-Muśnickiego. Obok prowadzenia kwerendy w materiałach, zachowanych w zbiorach Centralnego Archiwum Wojskowego⁷, sposobem na dotarcie do części z nich jest sięgnięcie po kolejne numery „Wiadomości Wojskowych. Tygodnika Ilustrowanego Wojskowego”⁸, znajdujących się w zbiorach Biblioteki Uniwersyteckiej w Warszawie, udostępnionych w wersji elektronicznej⁹.

Na łamach poszczególnych numerów wspomnianej gazety znalazły się, w dziale urzędowym, wybrane rozkazy, kierowane do żołnierzy I Korpusu Polskiego. W numerze 29–30 z 28 października 1917 roku, przywołano aż trzy rozkazy dowódcy korpusu, regulujące sprawy umundurowania podległych mu żołnierzy. Najwcześniejszy z nich regulował wygląd żołnierzy poszczególnych rodzajów broni. Rozkazodawca, uwzględniając użycie noszonych wcześniej w formacjach polskich mundurów wzoru rosyjskiego, położył w nim nacisk na wprowadzane różnice:

ROZKAZ

Do 1-go Polskiego Korpusu

Mińsk dnia 16 sierpnia 1917 roku.

Nr. 9.

§ 1.

Rozkazuję przyjąć do ścisłego wypełnienia następujące przepisy co do zewnętrznych oznak umundurowania wojsk polskich w pułkach strzeleckich, artylerji i saperach:

1. Mundur, spodnie, czapka i buty takiego samego kroju i koloru co i w armji rosyjskiej.

---

⁶ Patrz: H. Wielecki, op. cit. Ilustracje, ukazujące dwie sylwetki: szeregowego i oficera, zamieszczono tam na s. 265, szkice kilku nakryć głowy – na s. 267, zaś barwna ilustracja oznak stopni noszonych na rękawach pojawiła się na wkładce po s. 272.

⁷ Centralne Archiwum Wojskowe, materiały archiwalne z lat 1908–1939, grupa zespołów „Formacje Wschodnie”, sygn. I.122.1–107.

⁸ Periodyk ten, wydawany staraniem Towarzystwa Popierania Polskiej Wiedzy Wojskowej im. Zygmunta Balickiego, od 1 kwietnia do 19 sierpnia 1917 r. ukazywał się w Kijowie, zaś od 15 października 1917 do 12 maja 1918 r. – w Mińsku Litewskim.

⁹ Patrz: <https://crispa.uw.edu.pl/object/files/195262/display/Default> [dostęp: 1.02.2024].

2. Szlify oficerskie – takiego samego wzoru, co i w armji rosyjskiej, ale srebrne na amarantowym tle i z takimi drózkami, gwiazdki złote, u artylerzystów dwie, skrzyżowane, złote armatki, u saperów kilof i topór złożony. Nr. Nr. pułków, brygad i kompanji saperów przy dywizjach też złożone – cyfry arabskie. Nr. Nr. wszystkich zarządów, sztabów, kompanji i oddziałów przy sztabach srebrne. Oznaki dla baterji moździerzowych i ciężkich będą wskazane później.
3. Szlify ochronne oficerskie – stosownie do powyższych wskazówek.
4. Szlify żołnierzy z sukna koloru ochronnego, obszyte na wzór szlif junkierskich amarantową tasiemką, szerokości 1 cm. – na nich numera i oznaki amarantowe.
5. Guziki – odpowiednio srebrne gładkie, lub z kości (ochronne).
6. Na mundurach oficerów i żołnierzy mankiety mają być oblamowane taśmą koloru amarantowego, szerokości 1 cm.
7. Spodnie u oficerów i żołnierzy bez kantu, natomiast obok szwa lampas pojedynczy z taśmy amarantowej, szerokości 2 cm.
8. Czapka wzoru rosyjskiego ze zwyczajną kokardą. Nie na pozycji pozwalam wszystkim nosić „Maciejówkę”, lecz obowiązkowo z amarantową obwódką i kantem i zamiast kokardy Orzeł Biały z koroną wysokości razem 4 cm.
9. Dla pułku ułanów pozostaje forma już dla nich zatwierdzona.

Dodaję, że: a) specjalną stałą formę dla, wszystkich polskich wojsk może ustalić tylko przysły Rząd Polski, b) Zwierzchny Wódz zrobił uwagę, którą zupełnie podzielam – umundurowanie wojsk polskich winno tylko nieznacznie różnić się od umundurowania wojsk rosyjskich; z tej racji, że po pierwsze, trudno jest o inny materiał, następnie, wcale nie jest pożądanem, aby wróg nasz, jak to już miało niestety miejsce, mógł odróżnić z daleka pułki, które z nim walczą, c) uważam, że chwila nie jest odpowiednia, aby wojsko polskie miało wygląd wojsk od parady, jak to można wnioskować z tego, co się dziś często widzi na ulicy. Forma dla Jenerałów lekarzy i urzędników wojskowych będzie ogłoszona oddzielnie. Od czasu otrzymania tego rozkazu w pułkach, bezwarunkowo zabraniam pod surową odpowiedzialnością noszenia umundurowania nie odpowiadającego wyżej wskazanym wzorom.

Wszystkie odznaki z amarantowej taśmy u żołnierzy powinny być zrobione na koszt sum pułkowych.

Oryginał podpisał:

Jenerał-porucznik Dowbór-Muśnicki¹⁰

Drugi z opublikowanych tam dokumentów, późniejszy o niespełna dwa tygodnie, stanowił uzupełnienie poprzedniego rozkazu. Na szczególną uwagę zasługuje wzmianka, dotycząca sposobu noszenia godła przez oficerów i szeregowych:

---

¹⁰ Za: „Wiadomości Wojskowe. Tygodnik Ilustrowany Wojskowy” 1917, nr 29–30, s. 389–390. We wszystkich cytatach zachowano pisownię oryginału.

ROZKAZ

Do 1-go Polskiego Korpusu.

Mińsk dnia 29-go Sierpnia 1917 r.

Nr. 16.

W uzupełnieniu rozkazu do korpusu od 16-go Sierpnia za Nr. 9 rozkazuję:

1. Jenerałom mieć ogólnie obowiązujący oficerski uniform z następującymi zmianami:
  - a) spodnie niebieskie z kantem i lampasami, jak w wojskach rosyjskich ale amarantowego koloru, przy spodniach ochronnego koloru jeden lampas amarantowy (bez kantu), szerokość 2 cm. obok szwa;
  - b) na szlifach numer złożony, w dywizjach arabski, w korpusie rzymski.
2. Dla Jenerałów i oficerów Jeneralnego Sztabu forma ta sama co i w wojskach rosyjskich.
3. Dla lekarzy i urzędników wojskowych forma wojsk rosyjskich, ale na szlifach amarantowy kant zamiast czerwonego.
4. Dla wszystkich oficerów i żołnierzy szynel takiego samego kroju i koloru jak w wojskach rosyjskich z następującymi zmianami:
  - a) mankiety oblamowane taśmą koloru amarantowego szerokości 1 cm,
  - b) czapki koloru ochronnego z amarantowym kantem.
5. Na lewej stronie munduru pozwalam oficerom i żołnierzom nosić z białego metalu godło państwowe Polski.
6. Dla baterji moździerzowych należy mieć na szlifach jako znaczek odróżniający złożone dwie skrzyżowane armatki z bombą kulistą w miejscu skrzyżowania, dla baterji ciężkich takie same dwie armatki z bombą, ale podługowatą, przyczem bomba winna być ochronnego koloru.
7. Dla części radiotelegraficznych forma stosownie do rozkazu mego Nr. 9 z następującymi uzupełnieniami:
  - a) na szlifach zwykły znak radiotelegraficzny, złożony,
  - b) kant na szlifach, u dołu kołnierza i łapkach szynela koloru jasno żółtego.

Oryginał podpisał:

Jenerał-porucznik Dowbór-Muśnicki¹¹

Trzeci z rozkazów dopełniał dotychczasowe ustalenia, regulując sprawę umundurowania lekarzy i urzędników, służących w szeregach I Korpusu Polskiego:

---

¹¹ Za: ibidem, s. 390.

ROZKAZ

Do 1-go Polskiego Korpusu.

Mińsk Litewski 15-go Września 1917 r.

Nr. 29.

§ 1.

W uzupełnienie rozkazów do korpusu z dnia 16 Sierpnia Nr. 9 i z dnia 29 Sierpnia Nr. 16 rozkazuję:

Lekarzom i urzędnikom wojskowym mieć na spodniach lampasy takie jak u oficerów. Pozwalam też im nosić maciejówki.

Oryginał podpisał:

Jenerał-porucznik Dowbór-Muśnicki¹².

Na łamach numeru 31–32 „Wiadomości” z 11 listopada 1917 roku zamieszczono kolejne dwa rozkazy, odnoszące się do umundurowania. Pierwszy z nich dotyczył umundurowania żołnierzy broni jezdnych, nienależących do 1. Pułku Ułanów:

ROZKAZ

Do 1-go Polskiego Korpusu.

Mińsk Litewski, 15 października 1917 roku.

Nr. 59.

§ 1.

Dopełniając rozkazy do korpusu za Nr. 9, 16 i 47¹³, zatwierdzam następujący tymczasowy rodzaj umundurowania, dla oficerów i żołnierzy, zaliczonych do jazdy polskiej i nie wchodzących do składu oddzielnego pułku, jak również dla konwoju.

1) Mundur oficerski i żołnierski:

a) kurtka (frencz) koloru ochronnego, na mankietach brzeżek amarantowy, takiego typu, jak ma jazda, na kołnierzu klapki amarantowe z granatowym brzeżkiem, klapki te mają mieć 4 cm. długości i 3 cm. szerokości, a odległość ich od środka kołnierza (wycięcia) niech wynosi 4 cm.

b) spodnie granatowe z szerokim podwójnym i amarantowym lampasem, przedzielonym brzeżkiem białym.

Prócz tego p.p. oficerowie mogą poza służbą nosić spodnie granatowe, długie z takim samym lampasem i mogą zakładać ułański „etyszkiet” o barwach narodowych.

c) Szlify oficerskie srebrne, typu rosyjskiego, na tle amarantowym, dróżki amarantowe, z białym brzegiem, gwiazdki złote.

d) Szlify żołnierskie amarantowe z białym brzegiem.

---

¹² Za: *ibidem*, s. 391.

¹³ Niestety, nie został on przywołany na łamach „Wiadomości”.

-
- e) Na płaszczu pętlice amarantowe z granatowym brzegiem.
- 2) Czapki dla oficerów i żołnierzy polowe, typu angielskiego, barwy ochronnej (rosyjskiej rządowej), daszek jej ma być obsyty srebrną taśmą (szerokość naszywek podoficerskich), obwódka zaś amarantowa z górnym brzegiem granatowym, podpinka ochraniająca ze srebrnymi guzikami, orzeł polski oksydowany.

Wzór dla orła opracuje G. P. W. K. W.

Oryginał podpisał:

Jenerał-Porucznik Dowbór-Muśnicki¹⁴.

Druga spośród przywołanych wówczas regulacji dotyczyła detali umundurowania oddziałów radiotelegraficznych:

ROZKAZ

Do 1-go Korpusu Polskiego.

Mińsk Lit. 19 października 1917 roku.

Nr. 60.

§ 3.

Dopełniam § 7 rozkazu mojego do korpusu Nr. 16. o umundurowaniu dla oddziałów radjotelegraficznych: a) Na czarnych aksamitnych łapkach na kołnierzu, ma być orzeł polski z iskrami elektrycznymi.

b) czapka podług wzoru umieszczonego w punkcie 7, § 1 rozkazu do korpusu Nr. 9.

Oryginał podpisał:

Jenerał-Porucznik Dowbór-Muśnicki¹⁵.

Obszerny, listopadowy rozkaz, zmieniający oznaki stopni dla wszystkich szarż, znalazł się w numerze 37. „Wiadomości” z 16 grudnia 1917 roku:

ROZKAZ

Do 1-go Polskiego Korpusu.

Nr. 88.

Mińsk Lit. Listopada 1917 roku.

I.

W celu odróżnienia wojskowych z Polskiej Siły Zbrojnej Naczelny Polski Komitet Wojskowy postanowił:

Znieść istniejące naramienniki oficerskie, urzędników wojskowych i żołnierskie,

---

¹⁴ Za: „Wiadomości Wojskowe. Tygodnik Ilustrowany Wojskowy” 1917, nr 31–32, s. 420.

¹⁵ Za: Ibidem.

---

a dla odróżnienia rang i stopni wojskowych wprowadzić na bluzach i płaszczach szewrony z galonu złotego lub srebrnego dla oficerów i z amarantowej taśmy dla żołnierzy; galon i taśma winny być szerokości $\frac{3}{4}$ – 1 c/m; szewrony powinny być prostokątne, kątem do dołu, z końcami długości 5 c/m; szewrony należy naszywać na lewym rękawie pośrodku na odległości 10 c/m. od wszywania rękawa; odległość między szewronami $\frac{3}{4}$ c/m.

Szeregowcy winni mieć szewrony takie jak kaprale, lecz kątem do góry.

Kaprale (starsi szeregowcy) powinni mieć jeden szewron z taśmy malinowej.

Młodszy podoficerowie winni mieć dwa szewrony z taśmy malinowej.

Starsi podof. winni mieć trzy szewrony z taśmy malinowej.

Sierżanci winni mieć cztery szewrony z taśmy malinowej.

Podchorążowie winni mieć szewrony sierżantów lub starszych podoficerów stosownie do urzędów z wszytym w otworze górnego szewronu galonem srebrnym.

Chorążowie winni mieć jeden szewron z galonu srebrnego.

Podporucznicy winni mieć dwa szewrony z galonu srebrnego.

Porucznicy winni mieć trzy szewrony z galonu srebrnego.

Podkapitanowie winni mieć cztery szewrony z galonu srebrnego.

Kapitanowie powinni mieć pierwszy od góry szewron złoty i pozostałe trzy srebrne.

Podpułkownicy winni mieć dwa szewrony złote.

Pułkownicy winni mieć trzy szewrony złote.

Jenerałowie szewrony złote wzoru huzarskiego: jeden u Jenerałów-Podporuczników, dwa u Jenerałów-Poruczników i trzy u Jenerałów Broni.

Lekarze i urzędnicy wojskowi winni mieć w tem samym miejscu, co oficerowie i żołnierze, także szewrony z galonu srebrnego lub złotego naszyte kątem do góry jak następuje:

u lekarzy i urzędników XIV klasy jeden szewron srebrny,

u lekarzy i urzędników XII klasy dwa szewrony srebrne,

u lekarzy i urzędników X klasy trzy szewrony srebrne,

u lekarzy i urzędników IX klasy jeden szewron pierwszy z góry złoty i trzy srebrne,

u lekarzy i urzędników VIII klasy jeden szewron złoty,

u lekarzy i urzędników VII klasy dwa szewrony złote,

u lekarzy i urzędników VI klasy trzy szewrony złote,

u lekarzy i urzędników V klasy cztery szewrony złote,

u lekarzy i urzędników IV klasy jeden szewron złoty z gwiazdką, jak u jenerałów, tylko srebrną i pod szewronami.

Istniejące obecnie na naramiennikach oznaki broni i numery pułków przenieść na kołnierze płaszcza, umieszczając je w rogach kołnierzy, jeśli łapek niema i na końcu łapek, jeśli takowe są; numery pułków należy umieszczać pod znakami broni.

Oficerom, noszącym aksebanty, wolno nosić na bluzach i kitlach na prawym ramieniu naramienniki zrobione z tegoż materiału, co i bluza, wszyte u dołu w szew rękawa, szerokości u dołu 6 c m., zwężające się ku górze.

Oryginał podpisał:

Dowódca korpusu, Jeneralnego Sztabu,
Jenerał-Porucznik Dowbór-Muśnicki¹⁶.

Sprawa noszenia naramienników przy mundurach żołnierzy wszystkich stopni pojawiła się ponownie w rozkazie, wydanym przez dowódcę korpusu na początku grudnia:

ROZKAZ

Do 1-go Korpusu Polskiego.

Nr. 90.

Mińsk Lit. 4-go grudnia, 1917 roku.

(...) § 3.

Zgodnie z uzupełnieniem postanowienia N. P. W. K. W. zamienionego w rozkazie do korpusu Nr. 88, rozkazuję oficerom, lekarzom, urzędnikom i żołnierzom korpusu nosić na obu ramionach naramienniki koloru „ochronnego”, podług wzoru ustawionego dla naramienników noszonych na prawym ramieniu przez oficerów, mających prawo nosić aksebanty.

ZASADA: Rozkaz Naczelnego Polskiego Wojskowego Komitetu Wykonawczego r. b. za Nr. 33.

Oryginał podpisał:

Jenerał-Porucznik Dowbór-Muśnicki¹⁷.

W 1–2 (42) numerze „Wiadomości” z 13 stycznia 1918 roku, znalazły się trzy grudniowe rozkazy, dotyczące zagadnień barwy, noszonej w korpusie. Pierwszy z nich regulował sprawy związane z umundurowaniem przedstawicieli służb sanitarnych oraz oficerów Sztabu Generalnego:

ROZKAZ

Do 1-go Polskiego Korpusu.

Nr. 93.

Mińsk Lit. 10 Grudnia, 1917 roku.

(...) 4.

W uzupełnieniu rozkazów do korpusu Nr. nr. 9, 14, 49, 56 i 85 o umundurowaniu, rozkazuję lekarzom, urzędnikom i sanitariuszom polskich organizacji społecznych sanitarnych, przydzielonych do korpusu, zastosować się do zmiany, ustanowionej

---

¹⁶ Za: „Wiadomości Wojskowe. Tygodnik Ilustrowany Wojskowy” 1917, nr 37, s. 501–502.

¹⁷ Za: „Wiadomości Wojskowe. Tygodnik Ilustrowany Wojskowy” 1917, nr 38, s. 515.

rozkazem do korpusu Nr. 88 i dopełniającym rozkazem Nr. 90 odnośnie do szlif i oznakę Czerwonego Krzyża nosić na lewym rękawie pod naszywkami.

5.

Zatwierdzam następujące umundurowanie dla oficerów Sztabu Jeneralnego Polskiego korpusu: kurtka kroju angielskiego (frencz) ze stojąco-wykładanym kołnierzem czarnym aksamitnym z białym kantem; – mankiety i klapki górnych kieszeni obszyte amarantowym kantem. Dla oznaczenia Sztabu korpusu lub dywizji na końcach kołnierza numer kolejny: korpusu – rzymski, dywizji – arabski. Ranga oznacza się według przyjętych ogólnych prawideł, zamieszczonych w rozkazach do korpusu Nr. 88 i 90. Akselbant biały przypięty klamrą z orłem białym. Spodnie granatowe z dwoma lampasami czarnymi aksamitnymi, pośrodku z białym kantem: szerokość lampasu 3 centymetry. Poza służbą można nosić spodnie długie z takimiż lampasami. Czapka kroju jazdy z czarną aksamitną obwódką z białym kantem u dołu i u góry – daszek obszyty srebrnym lampasem. Kołnierz płaszcza czarny aksamitny z białym kantem i z numeracją taką, jak na kołnierzu kurtki. Mankiety rękawów obszyte amarantowym kantem.

Powyższy uniform pozwalał nosić także oficerom zajmującym stanowiska Jeneralnego Sztabu.

Oryginał podpisał:

Dowódca Korpusu, Jeneralnego Sztabu,

Jenerał-Porucznik Dowbór-Muśnicki¹⁸.

Drugi z przywołanych wówczas na łamach „Wiadomości” rozkazów dotyczył umundurowania, noszonego przez oficerów intendenty:

ROZKAZ

Do 1-go Polskiego Korpusu.

Nr. 96.

Mińsk Lit., 18 Grudnia, 1917 roku.

(...) 2.

(...) Zatwierdzam następujący rodzaj umundurowania dla oficerów akademii intendantskiej Korpusu Polskiego:

Kurtka kroju angielskiego (frencz) ze stojącym wykładanym kołnierzem czarnym, aksamitnym, i amarantowym kantem: klapki górnych kieszeni obszyte błękitnym kantem, mankiety rękawów obszyte amarantowym kantem.

Dla oznaczeń Sztabu Korpusu lub dywizji – numer kolejny korpusu rzymski, dywizji arabski – srebrne.

Ranga oznacza się według przyjętych ogólnych prawideł.

---

¹⁸ Za: „Wiadomości Wojskowe. Tygodnik Ilustrowany Wojskowy” 1918, nr 1–2 (42), s. 8–9.

Spodnie granatowe z dwoma lampasami czarnymi, aksamitnymi, pośrodku z amarantowym kantem; szerokość lampasu – 3 c/m.

Poza służbą można nosić spodnie długie z takimiż lampasami.

Czapka kroju piechoty (maciejówka), ale z czarnym kantem u dołu i u góry.

Kołnierz płaszczu czarny aksamitny z amarantowym kantem i z taką numeracją, jak na kołnierzu kurtki.

Mankiety rękawów obszyte amarantowym kantem.

Oficerowie, zajmujący akademickie urzędy w intendenturze mają prawo do noszenia tego uniformu.

(...) Oryginał podpisał:

Dowódca Korpusu, Jeneralnego Sztabu,

Jenerał-Porucznik Dowbór-Muśnicki¹⁹.

Sprawę detali umundurowania kolejnych pułków ułanów, formowanych w ramach korpusu, regulowały zapisy rozkazu z ostatniej dekady grudnia 1917 roku:

ROZKAZ

Do 1-go Polskiego Korpusu.

Nr, 100

Mińsk Lit, 22 Grudnia, 1917 roku.

(...) § 2.

Zatwierdzam następujący uniform dla 2-go i 3-go pułku ułanów Polskich:

II Pułk ułanów.

- 1) Czapka z galonem srebrnym, forma ta sama, co w 1-szym pułku ułanów, tulja koloru białego, na czapce orzełek Królestwa Kongresowego z ryngrafem, na nim rzymskie II.
- 2) Szlify ochronne, forma angielska, etyszkiet biały, przetykany amarantem, na kołnierzu kitla (frencz) proporczyk biały – podwójny, mankiety na rękawach formy kawalerskiej, szyte amarantową wypustką, oznaki rang i urzędów – na rękawie.
- 3) Lampas na spodniach i wypustki – białe.

III Pułk ułanów.

Ten sam uniform, jak w II-gim pułku ułanów z zamianą koloru białego na jasno-żółty (cytrynowy).

Informacja: List N. P. K. W. za 17 Grudnia za Nr. 21294.

(...) Oryginał podpisał:

Dowódca Korpusu, Jeneralnego Sztabu,

Jenerał-Porucznik Dowbór-Muśnicki²⁰.

---

¹⁹ Za: ibidem, s. 9–10.

²⁰ Za: ibidem, s. 10.

Przywołane tu materiały źródłowe, opublikowane w prasie żołnierskiej jesienią 1917 i zimą 1917/1918 roku, nie wyczerpują oczywiście zagadnień związanych z umundurowaniem żołnierzy I Korpusu Polskiego w okresie jego formowania i rozbudowy. Warto jednak poznać ich treść, by móc prześledzić poszczególne zmiany, jakie zachodziły wówczas w wyglądzie żołnierzy polskich w Rosji. Rozkazy 19 kwietnia i 9 maja 1918 roku²¹ ostatecznie uregulowały wygląd mundurów I Korpusu Polskiego, utrwalonych na fotografiach archiwalnych oraz na kartach wspomnianego we wstępie *Albumu*... Jego charakterystyczne elementy – na przykład barwne rabaty – przez kolejne lata były kojarzone z tą właśnie formacją wojskową²².

Paweł Bezak

---

²¹ Por. *Album mundurów I^{so} Polskiego Korpusu*, Wydawnictwo Barwa i Broń, op. cit., s. 89.

²² Interesująca fotografia archiwalna z lat 20. XX w., ukazująca weterana I Korpusu Polskiego, znalazła się w pracy Tomasza Zawistowskiego *Polskie orły do czapek w latach 1917–1919*, wydanej w Warszawie, w roku 2010 nakładem autora.